

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ

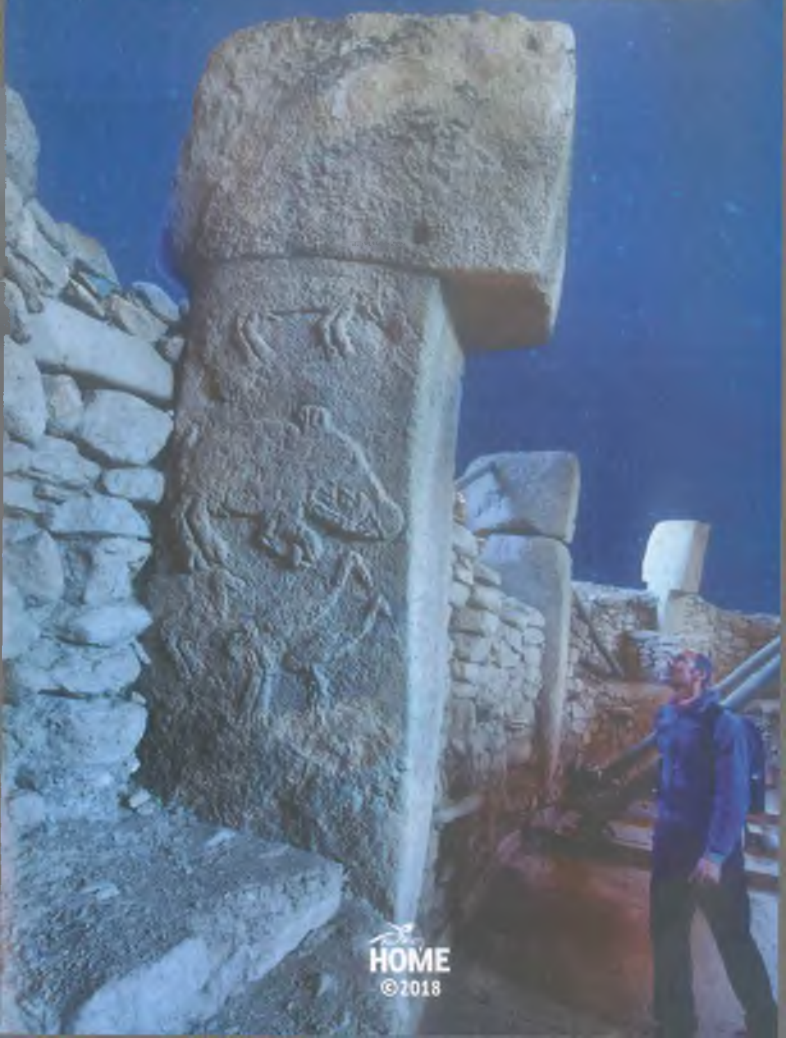

İL KÜLTÜR VE TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ

KARACADAĞ
KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

ŞANLIURFA'YI GEZELİM

HOME
© 2018

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ

İL KÜLTÜR VE TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ

KARACADAĞ

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İL Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları: 18

ISBN: 978-605-359-441-3

Yayın Koordinatörü
Aydın ASLAN

Editör
Davut CENAK

Yayın Metinleri
Selami YILDIZ
Mehmet Sait RIZVANOĞLU

Yayın Kurulu
Aydın ASLAN - A.Hakan KUTLUHAN
Davut CENAK

Kapak Fotoğrafı
Gülcan ACAR

Fotoğraflar
Gülcan ACAR - M.Sait RIZVANOĞLU - Burhan AKAR
İbrahim H.KARACA - Davut CENAK - Bayram SOYKAN
M. Emre EREN - Mahmut ORMANCIOĞLU - Bülent KAVŞUT
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Arşivi
İL Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi
Şanlıurfa Müze Müdürlüğü Arşivi

Yapım
navinedya

İzin alınmadan ve kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

ŞANLIURFA'YI GEZELİM

1. GÜN:
URFA'NIN KALBİNDE GEZİ

ŞANLIURFA KURTULUŞ MÜZESİ (MAHMUD NEDİM KONAĞI)

Eski Devlet Hastanesi yakınındadır. 1903 tarihinde inşa edilmiştir. Avrupai tarzda konak mimarisi ile geleneksel tarzda Urfa evi mimarisinin kaynaştığı bir özelliğe sahip olan ve oldukça geniş bir alana yayılan konak, haremlik ve selamlık bölümlerinden meydana gelmiştir. 1940'lı yıllarda Halk Tiyatrosu, bu binada gösteriler yapmıştır. Konak, Şanlıurfa Valiliği tarafından onarılmış ve 11 Nisan 2009'da "Şanlıurfa Kurtuluş Müzesi" olarak hizmete sunulmuştur. Konağın bir bölümü, Devlet Türk Halk Müziği Korosuna tahsis edilmiştir. Ayrıca konaktaki bir salon Müslüm Gürses Müzik Müzesi olarak düzenlenmiştir.

Mahmud Nedim Konağı

FIRFIRLI CAMİİ (ON İKİ HAVARİ KİLİSESİ AZİZ HAVARİLER KİLİSESİ)

Vali Fuat Bey Caddesi'nde (Büyükyol) bulunan ve kilise olarak inşa edilen yapı, Oniki Havarî Kilisesi olarak da kayıtlara geçmiştir. Osmanlı Döneminde yapı üzerinde rüzgârgülü benzeri materyaller olduğundan halk arasında "Fırfırlı Kilise" olarak isimlendirilmiştir. Kaynaklara göre Hristiyanlık açısından büyük önem taşıyan ve Van bölgesindeki Varak Manastırı'nda bulunan "Varak Haçı" 1092 yılında Urfa'ya getirilerek bu kiliseye konulmuştur. Caminin mihrabı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre 1956 yılında kiliseden camiye çevrilmiştir.

Fırfırlı Camii

Camiye çevrilirken özel bir isim kullanılmamış üzerine konulan rüzgârgülünden dolayı Urfa ağzı ile “Firfirli Cami” ismi kullanılmıştır. Yapının dikkat çeken yönlerinden birisi de yarım sütunlar ile dış cephelerdeki taş duvarda bulunan bezemelerdir.

SELAHADDİN EYYUBİ CAMİİ (AZİZ JOHANNES PRODROMOS ADDAİ KİLİSESİ)

Yapı, Vali Fuat Bey Caddesi'nde (Büyükyol) bulunmaktadır. 457 yılında Piskopos Nona tarafından yaptırılan Vaftizci Yahya Kilisesi'nin üzerine 19.yy başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Dönemi ve bölgedeki en büyük kilise olması dolayısıyla katedral olarak da adlandırılmıştır. Yapı uzun yıllar harap durumda kalmış ve bir ara elektrik santrali olarak kullanılmıştır. 28 Mayıs 1993'te onarımı yapıлып cami olarak ibadete açılmıştır. Caminin girişi batı yönünde olup son cemaat yeri de daha önceki kilisenin narteksinden(giriş bölümü) yararlanılarak yapılmıştır. İbadet mekânı oldukça geniş ölçüde pencereler-

le aydınlatılmıştır. Yapı üzerindeki pencerelerin kenarlarında kiliseden kalan yarım sütunlar ve birbirlerine dolanmış ejder kabartmaları bulunmaktadır. İlk kilisenin Selahaddin Eyyubi tarafından bir dönem cami olarak kullanılmasından dolayı yapı camiye dönüştürüldüğünde aynı isimle yani Selahaddin Eyyubi Camii olarak anılmıştır. Cami, 2010-2011 yılında, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.

TÜRKİYENİN EN BÜYÜK MÜZE KOMPLEKSİ:

ŞANLIURFA MÜZESİ

Şanlıurfa'da müze kurma girişimleri 1948 yılında, müzeli eserlerin toplanması ve Atatürk İlkokulunda depolanmasıyla başlar ve daha sonra bu eserler Şehit Nusret İlkokuluna taşınır. Müzeminin 1965 yılında temeli atılır ve 1969 yılında ziyarete açılır. Eser sayısının fazla olması nedeniyle Şehitlik bölgesindeki müze ancak 2014'e kadar kullanılabilmiştir. Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi 2015 yılında Haleplibahçe'deki yeni müze binasına taşınır.

Şanlıurfa Müzesi

Şanlıurfa Müzesi sahip olduğu 74.000 eser sayısı ile Türkiye'nin 5. büyük müzesidir. Paleolitik Dönemden günümüze değin birçok eseri Şanlıurfa Müzesinde görmek mümkündür. "12.000 Yıllık Dünyanın En Eski Heykeli: Balıklıgöl Heykeli" müzemizde sergilenmektedir.

Şanlıurfa, il genelinde yapılan arkeolojik kazı sayısı ile Türkiye'nin en çok kazı yapılan ilidir. Bu bağlamda kent merkezi ve iki ilçe merkezi kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Yani Şanlıurfa adeta "Açık Hava Müzesi"dir. Tüm bu özelliklerinden dolayı Kültür ve Turizm Bakanlığı Haleplibahçe'de biri arkeoloji diğeri mozaik müzesi olmak üzere iki adet müze yapılmasına karar vermiştir. Yeni Şanlıurfa Müzesi ve mozaikler için yapılan Haleplibahçe Mozaik Müzesi 24 Mayıs 2015 tarihinde hizmete girmiştir.

Dünyanın En Eski Heykeli:
Balıklıgöl Heykeli

HALEPLİBAHÇE MOZAIK MÜZESİ

Halil ür-Rahman Gölü(Balıkligöl) çevresindeki Haleplibahçe’de, 2007 yılında yapılan kazılarda, günümüzden 3.000 yıl önce Ege-den, Karadeniz’e ve Anadolu’nun içlerine uzanan kültür havza-sında, erkek egemenliğine karşı savaşan Amazon kadınlarının av sahnesi mozaïği bulundu. Mozaiklerin ilk tespiti Yrd.Doç.Dr. Bahattin ÇELİK ve Arkeolog Ali UYGUN tarafından yapıldı.

Haleplibahçe Mozaikleri’nin en önemli özelliği “Savaşçı Ama-
zon Kraliçelerinin İsimleriyle Beraber Mozaïğe Resmedilmiş
Dünyadaki Tek Örneği” olmasıdır. Uzmanlar, Haleplibahçe Mo-
zaikleri’nin mozaik tekniği, sanatı, 4 mm² ebadında Fırat Neh-
ri’nin orijinal taşlarından yapılması ve benzeri özelliklerinden
dolayı, dünyanın en kıymetli mozaïği olarak tanımlamaktadır.

Savaşçı Amazon Kraliçesi Penthesilea

Haleplibahçe’de Şanlıurfa Valiliği imkânlarıyla Şanlıurfa Arke-
oloji Müzesi Başkanlığı’nda ve arkeologlarımızın nezaretinde,
ilk etapta 100 m²’lik mozaik gün ışığına çıkarılmıştır. Av sah-
nesi mozaïğinin kenar bordürlerinde, geometrik motifler, bit-
ki desenleri, güvercin, kanatsız eros, sincap, ördek, keklük,
ceylan ve tazi figürlerine yer verilmiştir. Mozaïği çevreleyen
bordürün köşelerinde ise “Edessa Güzeli” diye kamuoyuna yan-
sıyan, mask dışında, ana sahnede dört amazon kraliçesi Hippol-
yte (Hiplüte), Antiope, Melanipe (Melanipe) ve Penthesileia
(Pentesileya) savaşçı amazon kadınlara özgü giysileriyle tek
göğüslü olarak at üstündeki av sahneleri tasvir edilip Grekçe
isimlerine yer verilmiştir.

Savaşçı Amazon Kraliçesi Antiope

Haleplibahçe’de yapılan kazı çalışmaları sonucu farklı mozaikler de ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında en önemlilerinden biri Truva Savaşı’nın kahramanlarından Aşil(Akileus)’dir. Alanda Aşil’in hayat hikâyesini konu alan taban mozaiği, Şanlıurfa Müzesi arkeologları tarafından ortaya çıkarılmıştır. Kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan ve Roma dönemine tarihlenen yerden ısıtılmalı hamam da alanın ne kadar önemli bir yerleşim yeri olduğunu gözler önüne sermektedir.

Tüm bu özelliklerinden dolayı Kültür ve Turizm Bakanlığı Haleplibahçe’de biri arkeoloji diğeri mozaik müzesi olmak üzere iki adet müze yapılmasına karar vermiştir. Yeni Şanlıurfa Müzesi ve mozaikler için yapılan Haleplibahçe Mozaik Müzesi 24 Mayıs 2015 tarihinde hizmete girmiştir.

HALİL ÜR-RAHMAN GÖLÜ (BALIKLIĞÖL) (ATEŞİN SERİN VE SELAMET OLDUĞU YER)

Urfa Kalesi’nin kuzeyinde bulunan Hatil ür-Rahman Gölü (Balıklığöl) Hz. İbrahim için “ateşin serin ve selamet olduğu” mekândır. Kutsal kitaplara göre; Urfa’da yaşayan (muhtemelen MÖ 2.000 yıllarında) Nemrud Bin Ken’an’ın ilahlığını reddeden ve akıl yoluyla Rabbini bulan ilk insan Hz. İbrahim, Nemrud ve ahalesinin tapındığı putları kırınca ateşe atılmasına karar verilmiş, Mucize-i İbrahim bu mekânda gerçekleşmiş ve mekân gül bahçesine dönüşmüştür. Bu inanış semavi dinlerce ve nesilden nesile aktarılan halk hafızasındaki bilgilerce de kabul edilmektedir.

HALİL ÜR-RAHMAN CAMİİ (DÖŞEME CAMİİ) ve MEDRESESİ

Cami, Halil ür-Rahman Gölü'nün(Balıkligöl) yanında yer almaktadır. Cami halk arasında "Döşeme Camisi" olarak da isimlendirilmektedir. 504 tarihinde Rahip Urbisyus tarafından Hz. İsa Peygamber'in annesi Hz. Meryem adına bir kilise inşa ettiril-

miştir. Meryem Ana Kilisesi olarak kayıtlara geçen bu kilise, Abbasi Halifesi Me'mun döneminde(813-833), camiye dönüştürülmüştür. Minare, Selahattin Eyyubi'nin yeğeni El Melik'ül Eşref Muzafferüddin Musa tarafından 1211-1212 yıllarında onarılmıştır. Yapı, Kanuni Sultan Süleyman(1520-1566) döneminde restore edilmiştir. 1810 yılında yapı kapsamlı bir onarım görmüştür. Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde bu camiden "İbrahim Halil Tekkesi" olarak bahsetmektedir.

RIZVANIYE CAMİİ ve MEDRESESİ

Halil ür-Rahman Gölü(Balıkligöl)'nün kuzey kenarında bulunan cami, 1736(Hicri.1149) yılında Rakka Valisi Rıdvan Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Mihraba paralel ve üç kubbeli olarak inşa edilmiştir.

Caminin doğusunda tek şerefeli bir minare yer alır. Harim giriş kapısı iki renkli malzeme kullanılarak yapılmıştır. Harim kısmı(ana ibadet mekânı) her yönden açılan pencereleri ile oldukça aydınlıktır. Süsleme olarak yapının en ilginç kısmı, giriş kapısıdır. Ahşap kapı, çivi kullanılmadan geçme ve kakma tekniğiyle yapılmıştır. Kapı üzerinde zengin bitkisel ve geometrik desenler bulunmaktadır. Medrese cami avlusunun kuzeyinde yer almaktadır.

AYNZELİHA GÖLÜ (ANZILHA GÖLÜ)

Halil ür-Rahman Gölü'nün hemen güneyinde, Urfa Kalesi'nin önünde yer almakta olup 150m² alanı bulunan bir göldür. Bu göldeki balıklar, mekânın kutsal olduğuna inanıldığından yenmez.

Rivayetlere göre, Hz İbrahim ateşe atılacağı zaman Nemrut'un kızı Zeliha, Hz. İbrahim'in dinine iman ettiğini söyleyince babası tarafından ateşe atılır. Zeliha yanarak can verir. Daha sonra, Zeliha'nın düştüğü yerde bir göl oluşur. Bu göle de Aynzeliha (Zeliha Gölü veya Pınarı) adı verilir.

URFA KALESİ

Urfa Kalesi'nin MÖ 10.000 yıllarına ait neolitik bir alan üzerine kurulduğu tahmin edilmektedir. Kalenin yanı başında çıkarılan ve Şanlıurfa Müzesi'nde sergilenen 12.000 yıllık Balıklıgöl Heykeli ve kale alanı, Balıklıgöl havzasının tarihini gözler önüne sermektedir. 6.yy'ye ait kayıtlarda kaleden bahsedilmemektedir. Kale ile ilgili ilk kayıtlar 11.yy'ye aittir. Buna göre kale 6 yy. ile 11. yy arasına tarihlenebilir. Kale ile ilgili kabul edilen görüş: MS 812-814 yılları arasında Abbasiler Dönemi'nde yapıldığıdır. Kalenin üzerindeki korint başlıklı iki sütun Edessa Karalı 9. MANU döneminde, MS 240-242 yılları arasında birer anıt sütun olarak yapılmıştır. Doğudaki sütun üzerindeki Süryanice kitabede: "Ben askeri komutan BARŞAMAŞ (Güneşin oğlu)'in oğlu AFTUHA.

Bu sütunu ve üzerindeki heykeli veliaht prens MANU kızı, kral MANU eşi, hanımefendim ve velinimetim kraliçe ŞALMETH için yaptım” yazılıdır. Urfa Kalesi’nin, üç tarafı kayadan oyma hendek ile çevrilidir. Ayrıca Aynzeliha Tüneli ile kale ile Aynzeliha Gölü arasında geçit sağlanmıştır.

MEVLİD-İ HALİL (DERGÂH) CAMİİ ve MAĞARASI

(Hz. İbrahim’in Doğduğu Makam)

Mevlid-i Halil Camii, Dergâh Platosu içerisinde, Balıklıgöl civarında yer alır. Mevlid, “kutlu doğum” demektir. Hz. İbrahim Peygamberin yanı başındaki mağarada doğduğuna inanıldığından, camiye Mevlid-i Halil Camii adı verilmiştir. Mevcut kaynaklara göre yapı beş büyük

evre geçirmiştir. İlk olarak Seleukoslar döneminde alana, bir putperest tapınağı yapılıdır. Yahudilik döneminde aynı alanda bir havranın varlığından bahsedilir. Hristiyanlığın ilk dönemlerinde, MS 150 yılında, aynı alana Hristiyanlar Kilisesi adında bir kilise inşa edilir. Bizans döneminde bu alana Urfa Ayasofya’sı yapılıdır. Son olarak; Osmanlı döneminde 1523 tarihinde Muhammed Salih Paşa tarafından aynı alana cami inşa edilmiştir. Halk tarafından Mevlid-i Halil Mağarasından çıkan suyun zezemden sonra en şifalı su olduğu kabul edilmektedir.

HÜSEYİNİYE ÇARŞILARI (BAKIRCILAR ÇARŞISI)

Hanlar bölgesinde yer alan çarşılar, mimari olarak; kuzey güney yönünde birbirine paralel olarak uzanan ve her biri 15’er çapraz tonozla örtülü iki kapalı çarşıdır. Çarşılar, 1887 yılında Hartavizâde Hüseyin Ferideddin tarafından yaptırılmıştır. Çarşılarda sağlı sollu dükkânların kapılarının üzerinde karşılıklı olarak aydınlatma pencereleri yer alır. İnşa edildiği yıllarda halı, kilim, keçe ve benzeri yaygıların satıldığı yer olarak kullanılmıştır. Bir ara yemenici pazarı olarak kullanılmış ve son olarak bakırcı esnafına tahsis edilmiştir. Çarşılardan biri bakırcılar diğeri ise kuyumcular tarafından kullanılmaktadır.

KAZZAZ PAZARI (BEDESTEN)

Gümrük Hanı'nın güneyinde yer alır. 1562 yılında inşa edilmiştir. 1740 tarihli Rızvan Ahmet Paşa Vakfitesi'nde Bezzazistan adıyla geçen bu çarşının tamir ettirildiği yazılıdır.

Kapalı çarşı şeklindeki bedesten düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Doğuda Han Önü Çarşısı'na açılan ana kapısı, Sipahi Pazarı'na açılan batı kapısı, Pamukçu Pazarı'na açılan güney kapısı ve Gümrük Hanı'na açılan kuzey kapısı olmak üzere 4 kapısı bulunmaktadır. Batı kapısının sipahi pazarındaki bir dükkânın bozulmasıyla açıldığı vakfitesinden anlaşılır. Çarşıda sağlı sollu iki sıra halinde uzayan dükkânlar bir metre yüksekteyken 1998 yılındaki Şanlıurfa ili Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV)'nın yaptığı yenileme sırasında yer seviyesine indirilmiştir. Yapı günümüzde yöresel giysi ve aksesuarların satıldığı çarşı olarak kullanılmaktadır. Şanlıurfa Bedesteni Anadolu'da otantik değerini yitirmeyen ender çarşılardandır.

GÜMRÜK HANI

Hanlar bölgesinde yer alır. Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1563 yılında Urfa Sancakbeyi Halhalla Behram Paşa tarafından yaptırılmıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde

“Yetmiş Hanı” olarak anılan han, dış cepheleri kaplayan iki renkli kesme taşlardan dolayı “Alaca Han” adıyla da bilinir. Avlusundan Halil ür-Rahman Gölü'nün suyu geçmektedir. İki katlı bu hanın avlusunda çayhaneler bulunmaktadır. Giriş eyvanının üzeri mescit olarak değerlendirilmiştir. 2001 yılında Rızvaniye Vakfı'nın katkılarıyla Şanlıurfa ili Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) tarafından restore edilmiştir.

MEVLEVİHANE CAMİİ

Haşimiye Meydanı'nın doğusunda bulunan yapı, 18. yüzyılda Urfalı Mevleviler için, Mevlevihane olarak inşa edilmiştir. Tekkelerin kapatılmasından sonra yapı, cami olarak ibadete açılmıştır. Yapı, Vakıflar Genel Müdürlüğüne restore edilmiştir. Cami kare planlı ve üzeri tek kubbe ile örtülüdür. Yapının batı cephesine bitişik olan çarşı, daha önce kasaplar çarşısı iken yapılan kamulaştırma çalışmalarından sonra hediyelek eşyaların satıldığı bir çarşıya dönüştürülmüştür.

HOŞGÖRÜ MEYDANI (ELLİSEKİZ MEYDANI)

Nimetullah Mahallesi'ndeki Osmanlı Dönemi'ne ait dört sokağa açılan tarihi yapıların yoğunlaştığı önemli bir meydanıdır. Bu meydanın güneyinde Kurtuluş İlköğretim Okulu (Numune Mektebi 19. yy. sonları), doğusunda Şeyh Saffet Tekkesi (1892), Şeyh Saffet Çeşmesi (1891) ve Muhammet Muhyiddin Türbesi (1795), kuzeyinde Reji Kilisesi (1861), kuzeybatısında ise 15. yy'a ait Nimetullah Camii'nin yer aldığı bu meydan, bir "Hoşgörü Meydanı" görünümündedir.

REJİ KİLİSESİ (AZİZ PETRUS ve AZİZ PAULUS KİLİSESİ)

Aziz Petrus ve Aziz Paulus Kilisesi, Ellisekiz Meydanı'nın kuzey-doğusundadır. Yapı, 6. yüzyıla ait bir kilise kalıntısının üzerine, 1861 yılında inşa edilmiştir. Kilise, Hz. İsa'nın iki havarisinin anısına inşa edildiğinden onların ismini taşımaktadır. Yapı, 1924 yılına yani Urfalı Süryanilerin Halep'e(Suriye) göç edişlerine kadar aktif olarak kullanılmıştır.

Aziz Petrus ve Aziz Paulus Kilisesi, 1924 yılında Tekel İdaresi tarafından önce tütün fabrikası sonra üzüm deposu olarak kullanılır. Kilise, halk tarafından tekel kelimesinin Fransızca karşılığı olan Regie (Reji)'den dolayı "Reji Kilisesi" olarak isimlendirilmiştir. Kiliseden çıkarılan yazılı mezar taşları Urfa Müzesine gönderilmiştir. Kilise, Şanlıurfa Valiliği tarafından 1998 yılında restore edilerek, 24 Mayıs 2002 tarihinde "Vali Kemalettin Gazezoğlu Kültür Merkezi" olarak hizmete girmiştir. Bugün hala çeşitli sosyal etkinlikler için kullanılmaktadır.

YORGANCI SOKAĞI

Şanlıurfa'nın tarihi dokusunun korunduğu en önemli bölgelerden olan Kültür Adası olarak tanımlanan tarihi adanın kuzey kesimini oluşturan sokaktır. Batıda Yıldız Meydanı'ndan başlayıp kuzeye doğru devam ettikten sonra doğuya yönelerek Hüseyin Paşa Sokak ile birleşen Yorgancı Sokağı'nın en güzel bölümü, Abdülkadir Hakkâri Evi'nin ve bir kabaltının yer aldığı bölümdür. Birçok evin restore edildiği bu sokakta bazı evler yöresel kültürün yaşatıldığı birer konukevine dönüştürülmüştür.

YILDIZ SARAYI

Bazalt parke döşeli dar Yorgancı Sokağı'nın kesme taştan yüksek duvarlarla sınırladığı bu bölümünde Abdülkadir Hakkâri Evi'nden sokağa taşan konsol ve çıkmalar kabaltı ile birlikte sokağa güzel bir görünüm kazandırmıştır. Aynı sokakta

Yıldız Sarayı

restore edilerek konukevi fonksiyonu verilen "Yıldız Sarayı Konukevi", Urfa'da konukevi ve restaurant olarak hizmet veren geleneksel Urfa evlerinin en büyüğüdür.

Ulu Camii Saat Kulesi

ULU CAMİİ

Cami, şehir merkezinde Divanyolu Caddesi'nde yer alır. Yapım tarihi belirlenemeyen, "Kızıl Kilise" olarak adlandırılan eski bir kilisenin yerine inşa edilmiştir. Eski yapıya ait avlu duvarları, sütunlar, sütun başlıkları ve çan kulesi hâlen mevcuttur. Caminin inşa kitabesi bulunmamaktadır. Bu yüzden kim tarafından ve ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. 1170-1175 yıllarında Zengiler tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir. İslam fetihlerinden sonra, sü-

tunlarda kullanılan kırmızı mermerler ve kilise ile ilişkisinden dolayı "Mescid ül- Hamra (Kırmızı Mescit)" olarak isimlendirilmiştir. Payeler üzerine oturan ve her biri çapraz tonozlarla örülü on dört sivri kemerle avluya açılan son cemaat yeri Anadolu'da ilk kez Urfa Ulu Camii'nde bulunmaktadır. Caminin harim kısmında bir kuyu yer alır. Halk arasındaki bir inanişe göre Hz. İsa'nın, Kral Abgar'a, Havarisi Thomas'la gönderdiği mendil bu kuyuya bırakılmıştır. Bu nedenle camiinin içindeki kuyunun suyu, şifalı olarak kabul edilir.

Minareye, Cumhuriyet döneminde bir saat eklenerek saat kulesine dönüştürülmüştür. Minare, aynı zamanda şehrin ilk ve tek saat kulesi görevini de görmektedir.

HACIBANLAR EVİ MUTFAK MÜZESİ

Hacıbanlar Evi Mutfak Müzesi, Ulu Camii'nin güneyinde Hacıban Sokağı'nda (1344. Sokak) yer alır. Geleneksel Urfa mimarisinin özelliklerini taşıyan tescilli Hacıbanlar Evi, dönemin Belediye Başkanı A.Eşref FAKIBABA döneminde, 2008 yılında Şanlıurfa Belediyesi tarafından kamulaştırılmıştır. Restorasyon ve müze çalışmaları Şanlıurfa Belediyesinin kendi imkânları ve ekipleri tarafından yapılmıştır. Urfa mutfak kültürünü, yurt içinde ve dışında tanıtmak amacıyla düzenlenmiştir. Mutfak Müzesi'nde yemek çeşitleri, mutfak araç gereçleri ve eskiden kalan sofralar düzenini görmek mümkündür. Hacıbanlar Evi Mutfak Müzesi, 25.09.2011'de Şanlıurfa'da düzenlenen Tarihi Kentler Birliği Buluşmaları sırasında hizmete açılmıştır. Mutfak müzemiz ücretsiz olarak gezilebilmektedir.

DÜNYANIN EN ESKİ ARKEOLOJİK TAPINAĞI: GÖBEKLİTEPE (MÖ 10.000)

Malta Tapınakları ve Sümerlerden 6.000,
Nuh Tufanından ve Stonehenge'den 7.000,
Mısır Piramitlerinden 7.500, Hz.İbrahim'den 8.000,
Roma'dan ve Zeugma Mozaiklerinden 10.000 yıl önce
Göbeklitepe vardı.

Göbeklitepe

Göbeklitepe'de yapılan kazılarda, yerleşik yaşama geçişle ilgili mevcut bilgileri alt üst edecek buluntular ortaya çıkmıştır. Göbeklitepe, MÖ 10.000 yani günümüzden 12.000 yıl öncesine tarihlenen Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait bir inanç merkezidir. 80 dönümlük alana sahip olan ören yeri, Kültür ve Turizm Bakanlığınca 2005 yılında 1. Derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. İnsanoğlu ilk kez, Neolitik Dönem'de doğa ile olan ilişkisini kendi lehine çevirerek avcılık ve toplayıcılık ile birlikte

tarıma da yönelmiştir. Yine bu dönemde hayvanların evcilleştirilmesi gerçekleşmiş, ilk dini ve sivil mimari örnekleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

Aslanlı Stel

Boğa, Tilki Ve Turna Stel

Şanlıurfa il merkezinin 18 km doğusunda Örencik (Karaharabe) Köyü'nün 4 km kuzeydoğusunda yer alan Göbeklitepe, adını bölgede bulunan yatır mezardan (ziyaretten) almaktadır. İlk kez 1963 yılında İstanbul ve Chicago Üniversitelerinin işbirliği ile hazırlanan "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Araştırma Projesi" çerçevesinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, İstanbul Üniversitesinden Prehistorya Bölüm Başkanı Prof. Dr. Halet ÇAMBEL ve Chicago Üniversitesinden Prof. Dr. Robert BRAIDWOOD tarafından keşfedilmiştir.

1995 yılında Şanlıurfa Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Arkeolog Harald HAUPTMANN'ın danışmanlığında yüzey araştırmaları yapılmış ve 1996 yılından 2006 yılına kadar Şanlıurfa Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Arkeolog Klaus Schmidt danışmanlığında kazı çalışmaları sürdürülmüştür. Göbeklitepe'deki kazı çalışmaları, 2007 yılından itibaren Bakanlar Kurulu kararı ile Alman Arkeoloji Enstitüsünden Arkeolog Klaus Schmidt başkanlığında yürütülmekteydi. Ancak 2014 kazı döneminin ardından Profesör Arkeolog Klaus Schmidt vefat etmiştir. Kazılar 2015 yılı itibarıyla Şanlıurfa Müzesi Başkanlığında, Alman Arkeoloji Enstitüsü danışmanlığında devam etmektedir.

Göbeklitepe'de ortaya çıkarılan ilginç buluntular arasında çöl varanı, sürüngen kabartmaları, yaban domuzları, turna, leylek, tilki, yılan, akrep, koyun, aslan örümcek ve kafası olmayan insan kabartması, erkeklik organı abartılı olarak tasvir edilmiş

erkek heykelleri vb. ortaya çıkan bulgular 12.000 yıl önce yerleşik hayata geçen bu dönem insanının inançlarını yansıtan önemli bulguları oluşturmaktadır.

Mimarlık tarihi, insanoğlunun avcı ve toplayıcı toplumdaki yerleşik topluma geçmesi ile başlar. Göbeklitepe’de bulunan 12.000 yıllık yapılar, mimarlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. İnsanoğlunun tek tanrılı dinlerden önceki çok tanrılı döneme

ait ilk tapınağı, MÖ 4.000 yılına tarihlenen Malta Adası’ndaki tapınak olarak biliniyordu. Göbeklitepe Tapınağı’nın tespiti ile bu bilgiler geçerliliğini yitirmiş ve insanoğlunun ilk tapınağının günümüzden 12.000 yıl öncesine tarihlenen “Göbeklitepe Tapınağı” olduğu bilimsel verilerle kanıtlanmıştır. Bu tespit ile birlikte arkeoloji tarihi yeniden yazılmaya başlanmıştır.

Dünyada kabul edilen arkeolojik görüşe göre insanoğlunun avcı ve toplayıcı yaşam biçiminden yerleşik hayata geçmesindeki en önemli faktörler; açlık korkusu ve korunma içgüdüsüdür. Ancak Göbeklitepe, bu tabuyu yıkmıştır. Zira yapıldığı dönem göz önüne alındığında; yerleşik yaşama geçişte dinsel inanışların da etkisinin olabileceğini ispatlamıştır.

Anlaşılan o ki; gelecekte yapılacak kazılar, Göbeklitepe’nin kendine has birçok sırrı sakladığını ortaya çıkaracaktır.

Hayvan ve Bitki Kabartmalı Stel

Tilki Kabartmalı Stel

ŞANLIURFA'YI GEZELİM

2. GÜN:
URFA'NIN KALBİNDEN
GÜNEŞİN DOĞUŞUNA GEZİ

MAHMUTOĞLU KULESİ (ŞANLIURFA KENT MÜZESİ)

Beykapısı mevkiinde, Haçlı Kontluğu Dönemi'nde 19 Şubat 1122 - 18 Şubat 1123 arasında inşa edilmiştir. 2008 yılında Belediye Başkanı A. Eşref FAKIBABA döneminde kamulaştırılmış, 2011 yılında restorasyonuna başlanmıştır. Belediyemiz tarafından hazırlanan, Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen "Mahmudoğlu Kulesi ve Doğu Surları Projesi" kapsamında Kule çevresindeki 24 ev ve iş yeri kamulaştırılmıştır. 2014 yılında restorasyon tamamlanmış ve yapı, Şanlıurfa Kent Müzesi olarak hizmete girmiştir.

Mahmutoğlu Kulesi (Şanlıurfa Müzesi)

İBRAHİM TATLİSES MÜZİK MÜZESİ

Müzik Müzemiz, Harran Kapı'nın bitişiğinde tescilli bir yapı olan Hacı Lütfullah Camii'nin karşısında yer almaktadır. "Yasin'in Kahvesi" adıyla yöre esnafına ve tüccarlarına hizmet eden ve Urfa kültüründe bir buluşma noktası olan bu yapı, uzun yıllar bakımsız kalmıştır.

Dönemin Belediye Başkanı A.Eşref FAKIBABA döneminde, Şanlıurfa Belediyesi tarafından kamulaştırılarak restorasyonu tamamlanan yapı, 25.09.2011'de Şanlıurfa'da düzenlenen Tarihi Kentler Birliği Buluşmaları sırasında İbrahim Tatlıses Müzik Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Müzik müzemiz ücretsiz olarak gezilebilmektedir.

Müzik Müzesi

SABRİN SULTANI HZ.EYYUB (A.S.) MAKAMI

Şanlıurfa merkezin güneyindeki Eyyûb Peygamber Mahallesi'nde Eyyub Peygamber Makamı olarak bilinen külliyyede "Çile Mağarası" ve "Şifalı Kuyu" bulunmaktadır.

Hz. Eyyûb kıssası Urfa'da halk arasında anonimleşmiş bir tarzda ve yazılı kaynaklardan aktarılan rivayetlerde şöyle anlatılır: Cenâb-ı Hakk, Hz. Eyyûb'u peygamberlikle görevlendirir. O'nu ve ailesini maddi ve manevi bakımdan öylesine zenginleştirir ki, O'na birçok evlât verir, malına, davalarına bereket girer.

Cenâb-ı Hakk, O'nu imtihan için, önce malını ve davalarını, sonra tüm evlâtlarını elinden alır. O ise "Veren Allah, alan Allah" diyerek, isyana, hüzne girmeden haline şükrederek sabreyleyler. Ağır bir hastalığa tutulur. Her tarafı yara bere içinde kalır. Hz. Eyyûb'u köyden kovarlar. Hanımı Rahme onu köyün dışında oldukça uzakta bir mağaraya, yani Şanlıurfa merkez ilçedeki Eyyûb Peygamber Makamı olarak bilinen ve asırlardır ziyaret edilen "Çile Mağarası"na bırakıp köye geri döner.

Hanımı Rahme zaman zaman mağaraya gelip onu ziyaret eder. Hz. Eyyub'un vücudunun her tarafını kurt kaplar. Ne zaman ki kurtlar kalbine sirayet etmeye çalışınca bu Azîz Peygamber Allah'ü Teâla'ya iltica ederek; iyileşmek için dâua eder.

Cenâb-ı Hakk, sevgili kulu Hz. Eyyûb'un duasını kabul eder. Topuğunu yere vurmalarını, çıkacak olan su ile yıkanmasını ve bu soğuk suyu içmesini emr eyler. Hz. Eyyûb emr-i İlâhî'yi yerine getirir ve vücudunun hem içini, hem dışını onunla temizler. Böylece hastalıklardan kurtulur. Şifalı Kuyu'nun 150 metre kadar batısındaki kalıntıların altında kayalardan oyulmuş bir hamam olduğu, bu hamamda cüzamlı hastaların ve romatizma hastalıklarının tedavisinin yapıldığı yazılı ve sözlü kaynaklarda belirtilmektedir.

Çile Mağarası Dış Görünüm

Çile Mağarası İç Görünüm

Şifalı Kuyu

DEYR-İ YAKUB (YAKUB MANASTIRI)

Deyr-i Yakub (Yakub Manastırı), merkeze 10 km. uzaklıkta, güneydeki dağların üzerinde yer alır. Halk arasında Hz. İbrahim Peygamber'in mücadele ettiği Kral Nemrud'un burayı seyfiye alanı olarak kullandığına inanılır. Bu bölgedeki yapı için, halk arasında "Nemrud'un Tahtı" ya da "Cin Değirmeni" ifadeleri kullanılır. Manastırın kuzeybatısında yer alan anıt mezarda bir kitabe yer alır. Bu kitabenin ilk satırı Grekçe (Eski Yunanca), ikincisi satırı Pamyra Süryanicesi ile yazılmıştır. Yazıt, muhtemelen 2. yüzyılın sonuna veya 3. yüzyılın başlarına aittir. Manastırın da bu tarihlerde yaptırıldığı tahmin edilmektedir.

HARRAN İLÇEMİZ

Şanlıurfa merkeze 48 km. mesafede olan ilçenin adı, etimolojik yapısı itibariyle eski uygarlıklarda "yolların kavuştuğu yer", "kavşak" anlamına gelmektedir. Ön Asya dili olan Akatça'daki "Harranu" sözcüğüyle "Seyahat ve Kervan" anlamına gelir.

Sosyolojik ve tarihsel düşünülduğünde ise, **Medeniyetlerin Doğduğu ve Buluştuğu Kent** anlamını içermektedir. Harran'ı sadece ilçe merkezi ile sınırlamadan çevresi ile birlikte hatta ova ile birlikte algılamak, anlamak ve tanımak gerekir. Harran, özellikle Assur Ticaret Kolonileri Devri'nde Anadolu ile sıkı ticari ilişkiler yürütmüş olan Assurlu tüccarların uğrak yeri olmuştur.

Harran şehir surlarının dışında Şeyh Hayati el- Harrani türbesinin kuzeyinde yer alan çevrilmiş alandaki tarihi kuyu, Hz. Yakub Kuyusu (Bir-i Yakup) olarak bilinmektedir.

Harran Kalesi

Harran Kalesi, şehrin güneydoğusunda şehir suruna bitişik olarak inşa edilmiştir. İslami kaynaklarda kalenin yerinde bir Sabii tapınağının bulunduğu bahsedilir. Emevi Halifesi II. Mervan'ın 10 milyon dirhem altın harcıyarak yaptırdığı sarayın, kalenin esasını oluşturduğu tahmin edilmektedir. 90x130 metre boyutlarındaki kale üç katlıdır. Düzensiz dikdörtgen planındaki kalenin dört köşesinde onikigen birer kule bulunmaktadır.

Harran Höyüğü

Arkeolog Dr. Nurettin Yardımcı başkanlığında 2003 yılından bu yana höyükte yapılan kazı çalışmalarında çeşitli devirlere ait eserler ortaya çıkarılmıştır. Höyükteki kazılarda, MÖ 7. bine Halaf devrine tarihlenen buluntuları, Eski Tunç Devri'ne ait figürin ve figürin başları, MÖ 1.950 Eski Assur Dönemi'ne tarihlenen silindir mühürler, MÖ 6. yüzyıla tarihlenen Kral Nabuna'id ve Sin mabedinden bahseden çivi yazılı pişmiş toprak tablet ve adak kitabeleri bulunmuştur. Höyük ve çevresi tarih öncesi çağlardan beri Halaf, Ubeyd, Uruk, Tunç Çağları, Hitit, Hurri,

Mitanni, Assur, Babil, Helenistik, Roma, Bizans ve İslam devrinde de Emeviler, Abbasiler, Fatimiler, Zengiler, Eyyubiler ve Selçuklular gibi önemli uygarlıkları sinesinde barındırmıştır. Kazılardan elde edilen eserler Şanlıurfa Müzesinde sergilenmektedir. İslam Devrine ait şehir kalıntılarında ortaya çıkan mimari yapılar, dar sokaklara açılan bitişik nizamlı ve avluya açılan odaları bulunan dikdörtgen ve kare planlı evlerden oluşmaktadır. Mimari kalıntılar arasında insan gücüyle döndürülen değirmenler, zamanın öğütme sanayisi hakkında bilgi vermektedir. Açığa çıkarılan kent kalıntıları, ayrıca gelişmiş bir şehir planlamacılığı ve o devrin sosyo-ekonomik yaşam düzeyi hakkında da bilgi vermektedir.

Harran Üniversitesi

Dünyanın ilk üniversitesinin Harran'da kurulduğu yönünde araştırmalar vardır. Harran Okulu, ünlü Tıp ve Matematik bilgini Sâbit bin Kurrâ'nın; dünyadan aya olan uzaklığı ilk olarak doğru hesaplayan ünlü astronomi bilgini El-Battanî'nin; atomun ve cebir ilminin mucidi sayılan Cabir bin Hayyan'ın; ünlü din bilgini Şeyhü'l İslam İbn-i Teymiyye gibi birçok bilim adamının yetiştiği ve ders verdiği okuldur. Harran, özü itibarı ile **Medeniyetlerin Doğduğu ve Buluştuğu Kent**'tir. Harran, dünyadaki üç büyük felsefe ekolünden "Harran Ekolü"nü merkezidir. Urfa tarihini incelediğimizde "Harran Felsefe Ekolü" ve "Urfa (Edessa) Felsefe Ekolü" olarak ortaya çıkan iki düşünce mekte-

bini görmekteyiz. Bu ekollerin oluşmasında Harrandaki mütercimlerin, Yunan Felsefesi konulu Latince yazılmış eserlerden Arapçaya yaptıkları çeviriler önemli rol oynamıştır.

Harran Ulu Camii

Harran, MS 639 yıllarında Halife Hz. Ömer zamanında İslam hâkimiyetine geçmiştir. Harran, İslam devrinde Emeviler Dönemi'nde son halife II. Mervan zamanında da bir süre başkent olmuştur. İslam Devri'nin önemli eserlerinden olan Ulu Cami veya Cennet Cami, Harran Höyüğü'nün kuzeydoğu eteğinde yer alır. Caminin doğu cephesi mihrabı, şadırvanı ve minaresinin büyük bir bölümü korunmuştur. Türkiye'de İslam mimarisinde yapılmış en eski cami olan Harran Ulu Cami, MS 744-750 tarihleri arasında Emeviler Devri'nde Halife II. Mervan tarafından yaptırılmış ve daha sonra çeşitli zamanlarda onarımlar görmüştür. Ulu Cami 104x107 m. ebadında bir alanı kaplar, minarenin zaman içinde yok olan ahşap merdivenleri, aslına uygun bir şekilde 105 basamaklı olarak yeniden yapılmıştır.

Harran Kümbet Evleri

Harran'la özdeşleşen kümbet evlerin (Konik Evler) büyük çoğunluğu hala mevcudiyetini korumaktadır. Bu evlerin benzerlerine, Şanlıurfa'ya bağlı Suruç ve Birecik kırsalındaki köylerde de rastlamak mümkündür. Ancak, Harran'daki evlerin diğerlerinden ayrılan bariz farkı, üst örtüsünde tuğla kullanılmasıdır. Harran'daki evlerinin tuğla ile örtülmesinin iki sebebi vardı: Biri, bölgenin çöl olmasından dolayı ağaç malzemenin bulunmaması, diğeri ise, Harran'da bol miktarda bulunan tuğla malzemedir. Evlerin yüksekliği içerden en fazla 5 metredir. Konik külahlar, 30-40 tuğla dizisi ile örülmüştür. Örgüleri düzensiz bir şekilde balçık sıva ile bağlanan üst örtü ve duvarlar, içerden ve dışarıdan yine bu harçla sıvanmıştır. Harran evleri bölge iklimine uyumlu olarak yazın serin, kışın sıcaktır.

Harran Kümbet Evleri

Bazda Mağaraları

Harran-Han el-Ba'rur yolunun 16. km'sinden itibaren yolun her iki tarafında tarihi taş ocakları bulunmaktadır.

Bazda Mağaraları

Bazda Mağaraları 19.km'de yolun sağındadır. Bazda, "Albazdu", "Elbazde" veya "Bozdağ Mağaraları" adıyla bilinir ve tanınır. Kayalara yazılmış Arapça kitabelerden, bu taş ocağının 13. yüzyılda "Abdurrahman el-Hakkâri", "Muhammet İbn-i Bakır", "Muhammed el-'Uzzar" gibi şahıslar tarafından işletildiği anlaşılmaktadır. Çevredeki Harran, Şuayb Şehri ve Han el-Ba'rur yapıları için yüzlerce yıl taş alınması neticesinde her iki mağarada da çok sayıda meydan ve tünel meydana gelmiştir.

Han El-Ba'rur

Harran'ın 26 km. güneydoğusundaki Göktaş Köyü'nde bulunan Han El-Ba'rur, Eyyubiler Dönemi'ne tarihlenmektedir. Tektek Dağları olarak anılan dağlık bölgede Harran-Bağdat yolu güzergâhında bulunan kervansaray; Anadolu Selçuklu kervansaraylarının tüm özelliklerini taşımaktadır. Giriş kapısı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre kervansaray, İsa oğlu İmad oğlu Hacı Hüsameddin Ali Bey tarafından 1219 tarihlerinde yaptırılmıştır. Hanın ismi olan "Ba'rur" kelimesi Arapça'da "Keçi gübresi" anlamındadır. Rivâyete göre, hanı yaptıran kişi, burayı kuru üzümle doldurmuş, yoldan geçen veya kervansarayda konaklayan misafirlerine ikram edermiş. Geleceğe dönük olarak "Benden sonra gelenler burayı keçi gübresi ile dolduracaklardır" demiştir. Yapı, Moğol istilasından sonra harap hale gelmiş ve yerli halk tarafından uzun yıllar ahır olarak kullanılmıştır.

Şuayb Antik Şehri

Şuayb Antik Şehri, Hanel Ba'rur'dan 13 km. sonradır. Harran'a ise 39 km uzaklıktadır. Şuayb Antik Şehri, Geç Roma Dönemi'ne (MS 4-5. yüzyıl) tarihlenen bir yerleşim yeridir. Hz.Şuayb'ın bir dönem burada yaşadığına inanılır. Bu antik kent ismini bu rivayetten alır. Halen bölgedeki bir mağara Şuayb Peygamberin makamı olarak ziyaret edilmektedir.

Bu yerleşim yerinde çeşitli tarihlerde bilim adamlarının yaptığı araştırmalar sonucu varılan ortak görüş, Şuayb Şehri isminin Arapçada "Eski İnsan Şehri" anlamına geldiği ve bu yerleşim içinde yer alan evlerin ise Harran Ovası'nda yaşayan insanların yazlıkları olduğu şeklindedir.

Buradaki evler tipik Roma evleri tarzında yapılmış olup üçgen alınlıklı, çatılı ve etrafı duvarla çevrili bir avlu ve evin altında yer alan ana kayaya oyulmuş bir kilerden oluşmaktadır. Her evin içinde bir su kuyusu bulunmaktadır. Evlere girişler avlu duvarlarında yer alan kapılardan yapılmaktadır. Bu kapılar ise ızgara planlı sokaklara açılmaktadır.

Soğmatar Antik Şehri

Eyyubiye ilçemize bağlı olan Soğmatar Antik Şehri idari olarak Harran ilçe sınırları içine girmese de Harran-Eyyubnebi turizm yolu güzergâhında olduğu için burada işlenmektedir. Şuayb Antik Şehri'nden 18 km. sonra, Soğmatar Antik Şehri'ne varılır. Burası, Harran'a 57 km. mesafededir. Roma Dönemi'ne (MS 2. yüzyıl) tarihlenen bölgenin, Abgar Krallığı döneminde Harranlıların Tektek Dağları bölgesinde; ay ve gezegen tanrıları için tapındıkları bir kült merkezi olduğu kabul edilmektedir. Soğmatar kült yerinde; Ay tanrısı Sin'e tapınılan bir mağara (Pognon Mağarası), yamaçlarında yer yer tanrı kabartmalarının ve zemine kazılmış yazıtların olduğu bir tepe (Kutsal Tepe), 6 adet kare ve yuvarlak planlı mozole (anıt mezar), iç kale ve ana kayaya oyulmuş çok sayıda kaya mezarı bulunmaktadır.

Sin ve Şamaş Kabartmaları

Sin Tapınağı (Pognon Mağarası)

Venus Anıt Mezarı

Soğmatar kült yeri, özellikle MS 165 yıllarında Partların (İranlılar) Urfa bölgesine yaptıkları yoğun saldırılardan dolayı bölgeden kaçan halk tarafından kurulmuş ve İslam dönemine kadar kült merkezi özelliğini korumuştur. Soğmatar'da, Şuayb Şehri gibi su ihtiyacını karşılamak için ana kayaya oyulmuş su kuyuları bulunmaktadır. Soğmatar Antik Şehri'ndeki tarihi kuyunun Hz. Musa Kuyusu olduğu rivayet edilir.

EYYÜPNEBİ BELDESİ

Urfa-Mardin karayolunun 85 km'sinden sola sapan 16 km'lik asfalt yolun sonunda (Şanlıurfa'ya 101 km.) Eyyüpnebi Beldesi'ne varılır. Burada; Hz. Eyyûb'un ve eşi Hz. Rahme'nin türbeleri ile Hz. Eyyûb'u görmeye gelen Hz. Elyesa Peygamberin makamı, Hz. Eyyûb'un güneşlenirken sırtını dayadığı taş bulunmaktadır.

Bu beldenin 400 yıldan beri Eyyüpnebi adıyla anıldığı vakfiyesinden anlaşılmaktadır. Bağdat seferi sırasında bu köye uğrayarak mezarları ziyaret eden Osmanlı Padişahı IV. Murat, çevredeki 17 köyün gelirini bu türbelerin bakımı için vakfetmiştir. Yüzlerce yıldır bilhassa dini bayramlarda ve arife günlerinde bu mezarlar binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Efsaneye göre, Hz. Eyyub'un otururken sırtını dayadığına inanılan büyük bir bazalt taş ise, "Sabır Taşı" olarak bilinir ve ziyaret edilir.

Hz. Eyyûb Türbesi

Hz. Eyyûb, Urfa'da şifa bulduktan sonra Eyyüpnebi Beldesi'ne geri dönmüştür. Burada uzun süre yaşamış, mal, mülk ve evlat

Eyyub Peygamber Türbesi

sahibi olmuştur. İmtihan öncesi sahip olduğu zenginliğe fazlasıyla sahip olmuştur. Hz. Eyyûb (a.s.)'un 93, bir başka görüşe göre 164 yaşında vefat ettiği rivayet edilir. Hz. Eyyûb (a.s.) Eyyüpnebi Beldesi'ne defnedilmiştir.

Hz. Eyyub Peygamber Sandukası

Hz. Rahme Hatun Türbesi

Hz. Elyesa (A.S.) Türbesi

Hz. Elyesa (a.s.) Hz. Eyyûb'un çağdaşıdır. Rivayete göre; Şam diyarından göç ederek Hz. Eyyûb (a.s.)'u görmeye gelen Hz. Elyesa, Eyyüpnebi Köyü'ne vardığında yoluna şeytan çıkar, yaşlı bir insan kılığında Hz. Elyesa'ya görünür ve O'na "Ey yaşlı insan boşuna yorulma Eyyûb'u bulamazsın, O buralardan göç etti çok uzaklara gitti bu yaşlı halinle O'nu bulman mümkün değil" diyerek Hz. Elyesa'yı kandırır. Hz. Elyesa artık yaşlanmıştı yürüyecek gücü kalmamıştı, hemen oracıkta Rabbine sığınarak ruhunu teslim almasını niyaz eyler. Duası kabul olur. Hz. Eyyûb (a.s.) türbesinin güneybatısında köye 500 metre kadar mesafedeki makam Hz. Elyesa (a.s.) Türbesi olarak bilinmekte ve asırlardır Hz. Elyesa makamı olarak ziyaret edilmektedir.

Hz. Elyesa (A.S.) Türbesi

ŞANLIURFA'YI GEZELİM

3. GÜN:
URFA'NIN KALBİNDEN
GÜNEŞİN BATIŞINA GEZİ

TÜRKİYE’NİN GURURU ATATÜRK BARAJI (BOZOVA)

Türkiye’deki elektrik üretimini artırmak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 9 ili kapsayan tarım arazilerini sulamak amacıyla 1958 yıllarında Fırat Nehri’nden yararlanarak bir baraj yapılmasına karar verilir. 1960 yılında Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, projeyi başlatır. 10 Ocak 1991 tarihinde Atatürk Barajı’nda su tutulmaya başlanır. Haziran 1992’de ise elektrik üretimine geçilir. Tamamı Türk mühendisleri tarafından gerçekleştirilen Atatürk Barajı, dünyanın en verimli arazilerinden biri olan Harran Ovası’nı sulamaya başlamıştır. Bunun neticesinde nadasla 2 yılda 1 ürün alınan bu bereketli topraklardan, yılda 2 ürün alınmaya başlanmıştır.

Atatürk Barajı gövde dolgusu bakımından dünya 6.sı’; Türkiye’nin ise en büyük barajdır.

Turizme olumlu katkı sağlayan bu hayati proje kapsamında baraj gölünde, yelken, kano, yüzme gibi birçok su sporuna yönelik organizasyonlar yapılabilmektedir.

HALFETİ İLÇEMİZ

Şanlıurfa'ya 112 km mesafededir. İlçe MÖ 855 yılında Asur Kralı III. Salmanassar tarafından zapt edildiği zaman "Şitamrat" adını taşıyordu. Yunanlılar bunu değiştirerek "Urima" adını vermişlerdir. Süryaniler ise, ilçe için "Kal'a Rhomeyta" ve "Hesna d'Romaye" adlarını kullanmışlardır. Arapların eline geçtikten sonra "Kal'at-ül Rum" adı takılmıştır. XI. yüzyılda Bizanslıların eline geçince bu kez "Romaion Koyla" adını almıştır. 1290 yılında Memluk Sultanı Eşref tarafından fethedilen ilçeye "Kal'at-ül Müslimin" adı verildi. Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlılara egemenliğine geçen ilçe, günümüzde de kullanılan "Urumgala" ve "Rumkale" adlarını almıştır.

İlçenin bir kısmı Birecik Barajı'nın göl suları altında kalmıştır. Yeni yerleşim yeri olarak ilçe merkezine 7 km. mesafedeki Karaotlak mevki seçilmiş ve yerleşime açılmıştır. Kentin simgesi haline gelen 'siyah gül' yerli yabancı tüm konukların ilgisini çekmekte, önemli bir ticaret potansiyeli içermektedir. Teknelerle ortalama bir saat süren tekne yolculuğu ile Rumkale'ye ve tarihi Savaşan Köyü'ne geziler yapılabilmektedir. Halfeti, 28 ülkenin yer aldığı Cittaslow programına alınmış, böylece Türkiye'deki 9 Cittaslow (Sakin Şehir) şehriden biri olmuştur.

Rumkale

Rumkale, Birecik Ovası'nın ve Halfeti'nin kuzeyinde, Fırat Nehri'nin kıyı kesiminde bir tepe üzerindedir. 12. yüzyılda Ermeni Piskoposluğu'nun merkezi haline gelmiştir. 1292 yılında Memluklu Sultanı Melik el-Eşref tarafından ele geçirilmiştir. 1516 yılında Mercidabık Savaşı'ndan sonra Osmanlı egemenliğine giren Rumkale, Halep eyaletine bağlanmıştır. Rumkale'de bugün gezilip görülebilecek eserler şunlardır: Kale, Aziz Nerses Kilisesi, Barşavma Manastırı kalıntıları.

BİRECİK İLÇEMİZ

Birecik ilçesi Şanlıurfa'ya 80 km. uzaklıktadır. Birecik, yüzey şekillerinin elverişliliği ve Fırat Irmağı kenarında önemli bir köprübaşı olması nedeniyle eski çağlardan beri çeşitli yerleşmelere sahne olmuştur. Hititlerin egemenliğinde yörenin adının "Birthe" olduğu söylenir. MÖ 9. yüzyılda Asurların eline geçen Birecik, daha sonra sırasıyla Pers, Makedonya, Roma ve Bizans egemenliklerini yaşadı. 780'de Arapların hâkimiyetine giren ilçe, 11. yüzyıldan sonra, Selçuklu egemenliğinin ardından yeniden Bizans hâkimiyetine girmiştir. Artuklu, Eyyübi, Akkoyunlu ve Karakoyunlu dönemlerini, 1502'de başlayan Safevi egemenliği izledi. 1517'de Osmanlı topraklarına katılan ilçe 19. Yüzyıl sonlarında Halep vilayetinin Urfa sancağına bağlı bir kaza olmuştur. 1919'da bir süre İngiliz işgalinde de kalmıştır.

Birecik soyu tükenme tehlikesi altındaki kelaynak kuşlarının göç merkezi olması dolayısı ile önemli bir yerdir. Kelaynaklar 1977 yılında Orman Genel Müdürlüğü tarafından kurulan **Kelaynak Üretim ve Koruma İstasyonu**'nda koruma altına alınmıştır. Üretim İstasyonu 08.00-17.00 arası ücretsiz olarak gezilebilmektedir.

Birecik Kalesi

İlçe merkezinde, Fırat nehrinin doğu yamacında doğal, sert kalker kayalık tepe üzerine kurulmuştur. Kalenin ilk inşa tarihi hakkında farklı görüşler vardır. Üzerinde inşa edildiği beyaz kalker tepeden dolayı Beyaz Kale (Kal'etül Beyza/Beyda) denilen yapının 13. yüzyılda inşa edildiği kabul edilir. Birecik kalesi Romalılar,(MÖ 30 - MS 395) Franklar (MS 1098- 1150) ve Memlükler Dönemi'nde (1277-1484) olmak üzere üç defa onarım görmüştür.

GÖRÜLMESİ GEREKEN DİĞER YERLER

KÖY YATI MEKTEBİ

(İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ VE KÜLTÜR BAHÇESİ)

İnşa tarihi bilinmemektedir. İnşası yarım bırakılan bu yapı, 1930 yıllarında Mutasarrıf Münir Bey tarafından tamamlanarak bugünkü halini almıştır. Önceleri Sanayi Mektebi'nin nakledilmesi düşünülmüşse de daha sonra çevre köylerden gelen kız öğrenciler için yatılı okul olarak kullanılmıştır. Kesme taşlardan inşa edilmiş iki katlı U şeklinde bir plana sahiptir. Yapı 1993 yılında Şanlıurfa Valiliğince restore edilmiş ve bir süre Özel İdare binası olarak kullanılmıştır. 2005 yılında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne devredilmiştir. 4.200 m² lik bir alan sahip olan bu bina ve müstemilatı restore edilmiştir. Yapılan restorasyon çalışmaları sırasında bahçe düzenlemesi yapılarak "Kültür Bahçesi" olarak sosyal etkinliklerin yapılmasına müsait bir duruma getirilmiş, ayrıca bahçe içine Halepli Bahçe Amazon Mozaikleri, Göbeklitepe Stelleri, Edessa Mozaikleri gibi birçok eserin kopyaları yapılmıştır. Urfa mimarisinin güzel örneklerinden biri olan bu yapı, halen İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü hizmet binası olarak kullanılmaktadır.

Kültür Bahçesi

KARAALİ KAPLICALARI

Şanlıurfa'nın 40 km. güneydoğusunda bulunan Karaali Köyü'ndeki sıcak su kaplıcası, pamuk sulama amacıyla yapılan sondaj esnasında tesadüfen bulunmuştur. Yapılan etütler sonucunda bölgede 90.000 dekarlık bir alanın sıcak su rezervini kapsadığı tespit edilmiştir. Kaplıca Otel Tesisleri ve Kapalı Havuz Tesisleri İl Özel İdaresi tarafından yapılmış olup, 34 odalı 68 yataklıdır. 150.000 m³/saat sıcak su kapasitelidir. 1997 yılında hizmete açılmıştır.

54 daireden oluşan bir apart otel de Şubat 2000 'de hizmete açılmıştır. 49-55 derecedeki sıcak suyun, sinir sistemi, eklem, cilt, dolaşım ve benzeri hastalıklar için şifa özelliği taşıdığı tespit edilmiştir. Karaali Kaplıcaları, kaplıca turizmi dışında seracılık amaçlı da kullanılmaktadır.

Karaali Kaplıcaları (Tesis)

Karaali Kaplıcaları (Havuz)

KARACADAĞ KAYAK MERKEZİ

Şanlıurfa sınırları içinde kar tutan ender yerlerden olan Karacadağ'da Valilik tarafından kayak pistleri düzenlenmiştir. 600-700 m. uzunluğunda pistler için 250m'lik bir lift yapılmıştır. Siverek ilçemize 60 km. mesafede olan kayak merkezinde 60 m²'lik bir kafeterya ile 30 m²'lik bungalov tipi hizmet evi bulunmaktadır. Kasım ayından itibaren dört aylık kayma sezonu vardır.

Karacadağ Kayak Merkezi

ÖNEMLİ WEB SİTELERİ

www.portalurfa.com
www.sanlıurfa.gov.tr
www.urfakultur.gov.tr
www.kulturturizm.gov.tr/sanlıurfa
www.akcakale.gov.tr
www.birecik.gov.tr
www.halfeti.gov.tr
www.harran.gov.tr
www.hilvan.gov.tr
www.siverek.gov.tr
www.suruc.gov.tr
www.viransehir.gov.tr
www.sanlıurfa.bel.tr
www.sutso.org.tr
www.harran.edu.tr
www.gap.gov.tr
www.sured.org

ULAŞIM

Şanlıurfa'daki yolların durumu şu şekildedir:
Otoyol uzunluğu; 146 km, Devlet Yolu; 562 km, İl Yolu; 663 km,
Karayolu ağının uzunluğu 1.371 km'dir.

İlçeler ve Şehir Merkezine Uzaklıkları

Şanlıurfa- Akçakale	: 52 km
Şanlıurfa-Birecik	: 80 km
Şanlıurfa-Bozova	: 38 km
Şanlıurfa-Ceylanpınar	: 140 km
Şanlıurfa-Halfeti	: 112 km
Şanlıurfa-Harran	: 48 km
Şanlıurfa-Hilvan	: 56 km
Şanlıurfa-Siverek	: 96 km
Şanlıurfa-Suruc	: 43 km
Şanlıurfa-Viransehir	: 91 km

Komşu İller ve Uzaklıkları

Şanlıurfa-Adıyaman	: 109 km
Şanlıurfa-Diyarbakır	: 185 km
Şanlıurfa-Gaziantep	: 137 km
Şanlıurfa-Mardin	: 188 km

Bazı Şehirlere Göre Uzaklıkları

Şanlıurfa-Ankara	: 810 km
Şanlıurfa-İstanbul	: 1.263 km
Şanlıurfa-İzmir	: 1.243 km
Şanlıurfa-Antalya	: 898 km

SEYAHAT ACENTESİ - KONAKLAMA - KONUKEVİ

TURİZM İŞLETME BELGELİ SEYAHAT ACENTELERİ

Acentanın Adı	Grubu	İlçesi	Telefon No
Aldavet Turizm	A	Birecik	0532 563 18 35
Bahçeşehir Turizm	A	Karaköprü	0414 363 30 40
Balıklığöl Turizm	A	Haliliye	0414 313 95 00
Bonega Turizm	A	Haliliye	0414 312 25 54
Cem Göncü Turizm	A	Haliliye	0414 312 41 24
Didar Turizm	A	Eyyübiye	0414 215 85 86
Durer Turizm	A	Haliliye	0414 313 69 00
Es Sahra Turizm	A	Birecik	0414 652 10 70
Eyvan Turizm	A	Haliliye	0414 313 33 34
Ezel Turizm	A	Haliliye	0414 316 88 18
Felah Turizm	A	Eyyübiye	0414 216 23 23
Gap Turizm	A	Haliliye	0414 313 02 02
Gapjet International	A	Haliliye	0414 216 86 16
Göbeklitepe Turizm	A	Haliliye	0414 316 75 00
Hawk Tour Turizm	A	Haliliye	0414 315 17 28
Kaliru Turizm	A	Haliliye	0414 215 33 44
Kançal Turizm	A	Haliliye	0414 312 09 09
Mahmutoğlu Turizm	A	Haliliye	0414 312 28 81
Mezopotamya Tur	A	Eyyübiye	0414 217 02 17
Niyet Turizm	A	Birecik	0414 652 74 78
Ömer Şahin Turizm	A	Birecik	0532 467 19 50
Reha Turizm	A	Haliliye	0414 312 20 57
Secde Turizm	A	Eyyübiye	0414 215 88 00
Sesume Turizm	A	V.Şehir	0414 511 10 20
Source Turizm	A	Haliliye	0414 313 27 60
Şanlıurfa Turizm	A	Haliliye	0414 314 71 00
Şarktur Turizm	A	Haliliye	0414 215 00 65
Şimal Turizm	A	Haliliye	0505 656 34 32
Travel Aye&Fa Turizm	A	Haliliye	0414 312 22 00
Tur Center Turizm	A	Haliliye	0414 317 06 06
Yeni Kusay Turizm	A	Eyyübiye	0414 215 83 83
Aday Turizm	A Şb.	Haliliye	0414 315 23 25
Çiçek Turizm	A Şb.	Haliliye	0414 312 84 00
Eminler Turizm	A Şb.	Haliliye	0542 308 31 24
Felah Turizm	A Şb.	Eyyübiye	0414 347 18 57
Gazi Tur Turizm	A Şb.	Eyyübiye	0414 215 83 83
Göbeklitepe Turizm	A Şb.	Eyyübiye	0414 215 41 44
Öz Alkış Turizm	A Şb.	Eyyübiye	0414 215 25 00
Puan Tur Turizm	A Şb.	Siverek	0414 553 28 12
Raja Turizm	A Şb.	Eyyübiye	0414 215 59 04
Salih Turizm	A Şb.	Haliliye	0414 215 12 72
Seyit Turizm	A Şb.	Eyyübiye	0414 215 15 12
Takva Turizm	A Şb.	Birecik	0414 652 30 88

ŞANLIURFA'YA UÇAK SEFERLERİ

Türk Hava Yolları (THY) : İstanbul - Şanlıurfa gidiş dönüş (her gün üç uçak)

Anadolu Jet : İstanbul-Şanlıurfa gidiş dönüş her gün 1 uçak (Sabiha Gökçen Havalimanı)

Anadolu Jet : Ankara - Şanlıurfa gidiş dönüş haftada 4 gün 2 uçak 3 gün 1 uçak

Pegasus : İstanbul (Sabiha Gökçen Havaalanı) - Şanlıurfa gidiş dönüş (her gün) 1 uçak

Pegasus : İzmir-Şanlıurfa gidiş dönüş haftada 3 gün 1 uçak

Türkiye'nin her yerinden İstanbul ve Ankara aktarmalı olarak, her gün Şanlıurfa'ya gidiş dönüş yapılabilmektedir.

TURİZM İŞLETME BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİ

Merkez

Tesisin Adı	Sınıfı	İlçesi	İletişim No
El-Ruha Otel	5*	Eyyübiye	0414 215 44 11
Nevali Otel	5*	Haliliye	0414 318 80 00
Şanlıurfa Dedeman Otel	5*	Haliliye	0414 318 25 00
Hilton Garden Inn	4*	Eyyübiye	0414 318 50 00
Grand Urfa Oteli	3*	Haliliye	0414 313 13 11
Harran Oteli	3*	Haliliye	0414 313 28 60
Urfa Kilim Otel	3*	Haliliye	0414 313 90 90
Urfa Emirgan Oteli	1*	Eyyübiye	0414 216 30 30
Elçi Konağı	Özel KonTes.	Eyyübiye	0414 216 00 77
Manici Hotel&Narlı Ev	Özel KonTes.	Eyyübiye	0414 215 99 11
Türkmen Konağı	Özel KonTes.	Eyyübiye	0414 215 66 00

İlçe

Baziki Otel	3*	Bozova	0414 717 36 36
Hasan Çelebi Otel	3*	Siverek	0414 553 00 13
Siverek Otel	3*	Siverek	0414 552 32 32
Yükselhan Otel	3*	Viranşehir	0414 511 79 24
Kasr-ı Canan	Özel Kon.Tes.	Halfeti	0414 751 51 42

DİĞER TURİZM İŞLETME BELGELİ TESİSLER

Tesisin Adı	Sınıfı	İlçesi	İletişim No
Cevahir Konuk Evi	Özel Tesis	Eyyübiye	0414 215 93 77
Park Mirkelam 1(Kuzey)	(Mola Noktası)	Birecik	0414 625 10 52
Park Mirkelam 2(Güney)	(Mola Noktası)	Birecik	0414 625 10 52
Park Bedesten 1	(Mola Noktası)	Karaköprü	0535 528 28 10
Park Bedesten 2	(Mola Noktası)	Karaköprü	0535 528 28 10

BELEDİYE BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİ

Tesisin Adı	İletişim No
Ahranis Otel	0414 215 55 63
Akgöl Otel	0414 313 39 00
Aslanlı Otel	0414 215 30 20
Bakay Otel	0414 215 89 75
Beyzade Konak Otel	0414 216 35 35
Edessa City Otel	0414 215 50 94
Grand Urhay Otel	0414 215 40 40
Gül Palas Otel	0414 215 72 01
Gülizar Konukevi&Otel	0414 215 05 05
Harran Konukevi	0414 216 83 83
Hotel Güven	0414 215 17 00
Hotel Rabis	0414 216 95 95
İpek Palas Otel	0414 215 45 46
İstiklal Otel	0414 216 92 65
Karaali Kaplıcaları ve Otel Tesisleri	0414 256 70 03
Otel Cumhuriyet	0414 313 97 97
Otel Doğu	0414 215 12 28
Şark Çırağan Konukevi	0414 318 08 12
Uğur Otel	0414 313 13 40
Yıldız Sarayı Konukevi	0414 216 60 60
Harran Üniversitesi Urfaevi Uygulama Oteli	0414 215 59 95
Turizm Otelcilik Meslek Lisesi Uygulama Oteli	0414 347 06 94

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Valilik	0414 313 18 43
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	0414 312 53 32
Şanlıurfa Müzesi	0414 313 15 88
Atatürk Barajı(DSI)	0414 721 21 06
Vali K.Gazezoğlu Kült. Merk.	0414 215 68 48
ŞURKAV Kültür Merkezi	0414 215 65 27
Acil Sağlık Danışma	184
Belediye Beyaz Masa	153
Şanlıurfa Bölgesel Turist Rehberleri Odası(ŞURO)	0 551 241 23 23

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
Atatürk Bulvarı No: 49 ŞANLIURFA
Tel: +90 414 312 53 32 Faks: +90 414 312 08 18
www.urfakultur.gov.tr info@urfakultur.gov.tr